

вплив незалежно від використовуваного методу.

Список використаних джерел

1. Змановская Е.В. Девиантология. – М. : АСАДЕМІА, 2004. – 124 с.
2. Словарь практического психолога. – М.: Знание, 1998. – 89 с.
3. Гильбух Ю. З. Психодиагностика в школе. – М.: Знание, 1989. – 32 с.
4. Практическая психодиагностика: Методики и тесты. – М.: Издательский Дом "БАХРАХ-М", 2002. – 89 с.
5. Дерманова И.Б. Диагностика эмоционально-нравственного развития. – СПб.: Речь, 2002. – 432 с.

The article is devoted to topical issues of psychological correction of deviations in the behavior of the individual. The methods of correcting emotional states.

Keywords: behavioral, deviant behavior, personality.

Отримано 17.9. 2013

УДК 37.013:376-056.26

Н.І. Ясінко

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ, В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

У статті представлені особливості соціально-педагогічної діяльності з учнями з особливими освітніми потребами, в умовах загальноосвітнього закладу для покращення адаптації даної категорії дітей до навчально-виховного процесу. Стаття стане у пригоді широкому загалові читачів, насамперед соціальним педагогами.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, корекція, адаптація, соціальна реабілітація, соціальна інтеграція.

В статье представлены особенности социально педагогической деятельности с учениками с особенными образовательными потребностями, в условиях общеобразовательного заведения для улучшения адаптации данной категории детей к навчально-воспитательному процессу. Статья предназначена широкой общности читателей, в первую очередь социальным педагогам.

Ключевые слова: діти з особливими освітніми потребами, корекція, адаптація, соціальна реабілітація, соціальна інтеграція.

На сьогоднішній день в загальноосвітніх закладах зростає кількість учнів з особливими освітніми потребами. Практика європейських країн, показує, що діти з особливими потребами можуть одержувати освіту в звичайному навчальному закладі за моделлю інтегрованого та інклюзивного навчання, яка дає можливість не відокремлювати таких учнів від інших. Запровадження таких сучасних моделей організації навчання й виховання в українських школах потребує особливої підготовки педагогів та організації соціально – психологічної служби школи, оскільки ефективність інтегрованого та інклюзивного навчання залежить від правильного соціально – педагогічного та психолого – педагогічного супроводу цих дітей. І тому актуальним питанням виступає в першу чергу, особливість соціально – педагогічної роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах школи.

Адже важливу роль у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами відіграє соціальний педагог, який сприяє соціальній адаптації дитини в загальній ситуації її соціальних відносин. У результаті цього діти долучаються до всіх соціальних систем, структур, соціальних зв'язків та беруть активну участь в основних сферах життя і діяльності школи та суспільства, готуючи себе до повноцінного майбутнього життя. Усі напрями роботи соціального педагога з учнями з особливими освітніми потребами та педагогічним колективом, батьками в умовах школи потребують розвитку знань та практичних навиків. І тому, соціальний педагог повинен пам'ятати: у кожній дитині живе її індивідуальність; діти з освітніми потребами також мають здібності, які необхідно розвивати; педагогам щодня необхідно надавати соціально-педагогічну допомогу у роботі з учнями з особливими потребами; проводити консультації з батьками щодо виховання та навчання їх дітей вдома.

Незважаючи на те, що професія соціального педагога в Україні існує вже більше десяти років, організація його роботи у загальноосвітніх закладах все ще перебуває в процесі розвитку і становлення, а особливо з уведенням сучасних моделей інтегрованого та інклюзивного навчання. Всебічний аналіз проблеми навчання й виховання дітей з особливими освітніми потребами в освітніх закладах нашої держави доводить необхідність впровадження інноваційних підходів до навчально-виховної діяльності цих учнів. Над досліджуваною проблемою працювали увесь період розвитку педагогіки, корекційної педагогіки, соціальної педагогіки, спеціальної психології. Шлях дослідників широкомасштабний, а саме: Л. Виготський, І.Юхимець, Т. Ілляшенко, Л.Кузнєцова, С. Миронова, Н.Максимова, А. Капська та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Однак поза увагою досліджень залишається такий актуальний аспект, як висвітлення особливостей соціально – педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах школи та актуальні проблеми її реалізації. Інтеграція дітей названої категорії у загальноосвітньому навчальному закладі потребує від працівників психологічної служби реалізації багатьох завдань (корекційного напрямку, соціально – педагогічна допомога, соціальна адаптація, соціальна реабілітація, консультація). І тому, саме цей аспект і являється головною метою нашого дослідження

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні педагогічна громадськість чи не найбільше обговорює проблему інтеграції та інклюзії дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітніх закладів. Для того, щоб залучити учнів з особливими освітніми потребами до загальноосвітніх шкіл та створити освітнє середовище, так, щоб воно відповідало потребам і можливостям кожної дитини не залежно від її психофізичного розвитку. Модель інтеграції здійснюється у двох формах: соціальної та педагогічної. Велику роль в адаптації таких учнів відіграє соціальна інтеграція, яка передбачає соціальну адаптацію дитини з психофізичними вадами у загальну систему соціальних стосунків передусім у межах того освітнього середовища, в яке вона інтегрується [5,с.36]. Виходячи з практики соціально – педагогічної роботи, діти з особливими освітніми потребами становлять найчисельнішу групу серед тих, які потребують спеціальної допомоги у процесі навчання та соціальної адаптації. Період адаптації дитини до школи – це ціле "поле проблем", яке пов'язане з перебудовою пізнавальної, мотиваційної і емоційно-вольової сфер дитини при переході до систематичного організованого шкільного навчання.

Необхідність налагоджувати і підтримувати взаємостосунки з педагогами і однолітками в ході спільної діяльності вимагає розвинених навиків спілкування, які мало розвинені в дітей з особливими освітніми потребами. В зв'язку з цим і виникають перші проблеми адаптації. В такому випадку і спрацьовує значущість особливостей соціально – педагогічної роботи з такими дітьми. Спостереження за школярами перших класів показали, що соціально-психологічна адаптація дітей до школи може проходити по-різному. Іноді у цих дітей спостерігаються складнощі або в контактах з дітьми, або у відносинах з вчителем, оскільки їм ще важко виконувати всі вимоги та правила. А бувають випадки, коли діти просто не можуть прийняти ситуацію навчання, оскільки вона дається їм важко. Особистісні комплекси через певне відставання в навчальній програмі. Для хворої дитини дуже важливо навчитися й контактувати із здоровими дітьми. Без цього соціалізація відбувається значно важче. Важливого значення набуває надання професійної консультації соціальним педагогом педагогічному

колективу для ознайомлення з психологією та віковими особливостями дітей з особливими освітніми потребами. Адже саме такі діти надзвичайно емоційно чутливі, тонко відчують прихильність педагога до їх думок та ідей. Але найважливішим, на наш погляд, в подоланні дитячого страху перед навколишнім середовищем виступає ігротерапія, як метод зняття емоційної напруги, що допомагає розвантажитись та розслабитись, а також малюнокотерапія, яка в свою чергу не лише акцентує емоційний рівень дитини, а й допомагає подолати емоційне напруження та побачити здібності дитини на її індивідуальному рівні.

Наголосимо, що у процесі соціальної адаптації учнів з особливими освітніми потребами в умовах школи соціальний педагог має можливість конкретизувати завдання соціально – педагогічної підтримки таким дітям, оскільки під час адаптації учнів, соціальний педагог вивчає їх стан індивідуальних особливостей, досвід спілкування, досліджує атмосферу сімейного виховання, що надзвичайно важливо під час соціально – педагогічної підтримки сім'ям, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Соціально – педагогічна підтримка акцентує основну увагу та зусилля на вироблення у дитини і батьків нової системи цілей і цінностей, сприяє їх вільної самоактуалізації і самореалізації. Особливість роботи соціального педагога з учнями з особливими освітніми потребами полягає у створенні таких соціально-педагогічних умов, які сприятимуть внутрішньому управлінню індивіда, досягненню ним своїх цілей, реалізації різних типів поведінки, гнучкої адаптації.

В. Шульга зазначає, що, на відміну від звичайного педагога у навчальному закладі, в роботі соціального педагога першорядну роль відіграє не навчальна, а, передусім, виховна функція, функція соціальної допомоги й захисту. Діяльність соціального педагога спрямована на саморозвиток особистості дитини та соціально – педагогічної підтримки сім'ї [4].

Практичний досвід соціально – педагогічної діяльності показує, що навчання в загальноосвітньому закладі повинен сприяти досягненнями учнями з особливими освітніми потребами як педагогічних, так і корекційно – розвивальних цілей. На особистій практиці роботи були виділені самі необхідні етапи корекційно – відновлювальної роботи з такими дітьми на різних вікових періодах:

- 1) розвиток та корекція пізнавальних процесів;
- 2) розвиток зорового та слухового сприймання (особливо для учнів початкової школи);
- 3) розвиток комунікативного потенціалу учнів на різних вікових періодах;
- 4) підготовки дитини до навчально – виховного процесу для учнів перших класів;
- 5) корекція самооцінки;
- 6) корекція емоційного стану дитини;

- 7) корекція " учитель – учень";
- 8) розвиток та формування навичок саморегуляції та саморозвитку;
- 9) розвиток творчих задатків дитини [3] .

Робота соціального педагога буде ефективною і реалізованою, якщо корекційно – відновлювальній роботі буде приділятися більше часу та розуміння її значущості педагогічним колективом, як основними учасниками навчально – виховного процесу та розвитку такої категорії дітей. Тому що, практичні умови життя загальноосвітніх закладів говорять інше. Робота буде подвійно ефективною, якщо бажання виступатиме як із боку соціального педагога, так і самої дитини та її батьків. Саме тому тут особливо важливо відзначити взаємодію соціального педагога з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Часто виникають труднощі у спілкуванні з батьками через неприйняття ними проблеми, а в більшості випадків – через зневіру у власних силах та можливостях їхніх дітей. Подолання власних стереотипних понять батьків допомагає проведення консультацій соціальним педагогом, корекційних вправ з елементами тренінгу, батьківські зустрічі та семінари для залучення їх в спільність подолання даної проблеми, залучення до активної участі в навчально – виховному процесі для покращення соціальних умов дітям. Досвід роботи нашого навчального закладу дає змогу стверджувати, що можна зруйнувати індикатор несприятливого перебігу соціальної адаптації дитини з особливими освітніми потребами та стереотипами батьків шляхом спільної роботи покращення умов дитини в школі та соціально – педагогічної підтримки таких сімей. З розумінням відноситься до актуальності даної проблеми і спільно виробляти стратегії та тактики її подолання адже це в наших можливостях. Навчальному закладу необхідно посилити віру батькам у можливість і перспективи розвитку дитини, в те, що правильно організований корекційний вплив дозволить оптимізувати подальший інтелектуальний і особистісний розвиток дитини.

Одним з напрямків роботи соціального педагога з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах навчально закладу є:

- 1) Соціальна паспортизація даних дітей тобто своєчасне виявлення даної категорії дітей, фіксації їх анкетних даних.
- 2) Відвідування даних дітей на дому і складання акту обстеження житлово-побутових та моральних умов проживання в сім'ї.
- 3) Застосування до цієї категорії дітей корекційних методів роботи.
- 4) Виявлення творчих обдарувань, нахилів, ствердження їхнього особистісного "я".
- 5) Виховання в соціумі гуманного відношення до дітей з обмеженою дієздатністю.
- 6) Організація дозвілля, зайнятості в гуртках, клубах, секціях тощо.
- 7) Здійснення соціального захисту.
- 8) Проведення просвітницької роботи для батьків цих дітей,

педагогів, вихователів.

9) Пошуки спонсорів для здійснення соціального захисту даної категорії дітей [1,2,3].

Місія нашого навчального закладу щодо даної категорії учнів спрямована на утвердження особистісно орієнтованого навчання, що передбачає відновлення фізичного та психологічного здоров'я. Розробленням соціальним педагогом спільно з центром зайнятості спеціальної програми профорієнтації, як одним з шляхів соціальної реабілітації учнів з особливими освітніми потребами.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи вищесказане, можна визначити, що особливості соціально – педагогічної роботи виступають процесом, що має на меті відновлення важливих функцій життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами через соціалізацію та адаптацію до існуючих соціальних умов, навчально – виховного процесу, інтеграцію та зміну існуючих суспільних стереотипів, щодо не можливостей надання якісної освіти для дітей з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу. При цьому використовується комплекс заходів корекційної роботи, соціально – педагогічної підтримки, соціально – педагогічної консультації та соціальної реабілітації. До того ж, соціальна реабілітація повинна вирішувати проблеми на індивідуальному, сімейному, суспільному рівнях.

Об'єднуючою ідеєю для пошуку і впровадження більш досконалої освітньої системи стосовно аномальних дітей мусить виступити впровадження ігротерапії та музикотерапії, як засіб підвищення соціальної активності, комунікативних здібностей особистості, її адекватної соціалізації у суспільстві. Окрім цього, це засіб корекції функціональних, рухових, психогенних або соціальних відхилень, джерело активізуючої творчості.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є розробка психокорекційної програми для учнів з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітніх закладах з елементами музикотерапії та прийомів ігротерапії.

Список використаних джерел

1. Аксенова Л.И. Социально – педагогическая помощь лицам с ограниченными возможностями // Специальная педагогика / Под. ред. Н.М.Назаровой. – М., 2001. – С.196.
2. Борщевська Л.В., Зіброва А.В., Іванова І.Б. та ін. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами. – К.: Український інститут соціальних досліджень, 1999. – 79с.
3. Інтеграція дітей з освітніми потребами у загальноосвітньому закладі / Т. Ілляшенко // Психолог, 2009. - №10. – С.14-18.
4. Шульга В.В. Соціальний педагог у загальноосвітньому

навчальному закладі : [методичні рекомендації] / В.В. Шульга. – К.: Ніка – Центр, 2004. – 124с.

5. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: навчальний – методичний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева, [за ред. С.П.Миронової] – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет ім. І.Огієнка, 2010. – 264с.

In the article the presented features of socialpedagogical activity are with students with the special educational necessities, in the conditions of general establishment for the improvement of adaptation of this category of children to навчально- of educator process. The article will become in an adventure to wide public of readers, first of all social teachers.

Keywords: to put with the special educational necessities, correction, adaptation, social rehabilitation, social integration.

Отримано 19.9.2013